

עודכן ב- 16/01/2007 04:13

האוצר מתנהג כמו הזאב מכיפה אדומה

מאת צבי הכהן

בחמש השנים האחרונות שחק משרד האוצר את תקציבי ההשכלה הגבוהה במצטבר ביותר ממיליארד שקל. כתוצאה מכך הגיעו האוניברסיטאות אל סף קריסה, ואולם במקום להשלים את החסר החליטה הממשלה להקים ועדה ציבורית. על פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, במרבית הנושאים שבהם אמורה הוועדה לעסוק יש אוטונומיה למוסדות האקדמיים ועצמאות בניהול ענייניהם. עצם הקמת הוועדה מהווה הפרה בוטה של החוק. ראשי האוניברסיטאות שמקורותיהם הכספיים יבשו, נאלצים לענות אמן אחר דרישות האוצר ולעשות פשרות רקובות על מנת לקבל עוד כמה פירורים לעוגת התקציב הצמוקה, בעוד אגף התקציבים באוצר פותח את ברזי התקציב רק כשדרישותיו מתמלאות. מי שמאמין שאגף תקציבים מעוניין במצוינות אקדמית עד כדי כך שרצונו לעגן זאת בחקיקה, מאמין בוודאי גם כי לזאב עיניים גדולות כדי שיוכל לראות את כיפה אדומה יותר טוב. מטרתו האמיתית של האוצר היא הפרטת האוניברסיטאות.

כלכלת ישראל של שנות ה-50 התבססה בין השאר על יצוא תפוזים. ישראל של היום היא מעצמת היי-טק המייצאת מוצרי אלקטרוניקה, תרופות וכימיקלים לכל רחבי תבל. הגורם המבדיל בין ישראל למדינות רבות אחרות החולמות על הישגים מעין אלו היא איכותו של כוח האדם המדעי בישראל והידע שפותח במוסדות האקדמיים. בשנים האחרונות חלה נסיגה מתמדת במעמדה המדעי של ישראל, בעיקר כתוצאה מהקיצוצים בתקציב וסגירת התקנים. בין '95 ל-2003 עלתה ההשקעה לסטודנט במדינות ה-OECD ב-6%. זאת לעומת ירידה של 14% בישראל. תקציב האוניברסיטאות המגוון היה (לפני הקיצוצים) כעשירית מזה של אוניברסיטת קליפורניה, שלה מספר סטודנטים דומה. כבר עתה, יש יותר מדענים ישראלים בחו"ל מאשר בישראל.

בניגוד לאוצר, לסגל האקדמי באמת חשובים שימור וקידום המצוינות באוניברסיטאות. המועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי הבכיר

הציעה מיוזמתה שינויים במבנה השכר של הסגל האקדמי שיגרמו לתגמול מועדף של חברי סגל מצוינים בעלי תרומה גבוהה יותר למוסד ולמחקר המדעי. האוצר מציע כי חברי סגל חדשים יועסקו בחוזים אישיים ללא קביעות, ואולם אפילו בארה"ב הקפיטליסטית בכל האוניברסיטאות הציבוריות מרבית חברי הסגל האקדמי מועסקים במסלול קביעות. כך למשל באוניברסיטת קליפורניה רק 6% מחברי הסגל האקדמי מועסקים ללא קביעות. הצעות האוצר לחוזים אישיים לא יגדילו את האטרקטיוויות של הצטרפות לאוניברסיטאות בישראל אלא להיפך. בארה"ב קיום החוזים האישיים מאוזן על ידי האפשרות של חברי הסגל לעזוב את המוסד בכל עת ולעבור למוסד אחר. בישראל המוביליות האקדמית כמעט ואינה קיימת. בכל שנה עוברים חברי סגל בודדים בלבד ממוסד למוסד. במצב כזה, מי פתי לוותר על הצעות קורצות יותר בחו"ל כדי לקבל חוזה אישי בישראל?

מדענים מצטרפים לסגל האקדמי בממוצע בגיל 35, מבלי שצברו עד אז זכויות פנסיה או נכסים משמעותיים כלשהם. חוזה אישי עשוי לשפר אמנם את שכרו של חבר הסגל לשנים אחדות, ואולם אם לאחר 10-15 שנה תחליט הנהלת המוסד לא להאריך את חוזהו - החוקר עלול למצוא את עצמו ברחוב. המחקר המדעי המודרני דורש התמקצעות והתמחות בתחומים צרים והולכים הגורמים לכך שאובדן מקום העבודה יותיר את המדען עם כישורי יתר בתחום שאולי אינו מבוקש במקומות אחרים. סביר יותר להניח כי הטובים יישארו בחו"ל ורק אלו שלא יהיו להם אלטרנטיבות טובות יותר, יצטרפו לאוניברסיטאות בישראל. המחקר המדעי ימשיך להתדרדר ובסופו של דבר גם מעמדה הכלכלי של ישראל. ועדת החקירה שתוקם אז, תוכל למצוא את הגורמים לכישלון, ואולם את מה שנהרס במשך עשור, לא ניתן יהיה לשקם במשך דורות.

פרופ' הכהן הוא יו"ר המועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי בישראל

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון